

THE PALIVERSE PROJECT

The Universe of Buddha's Wisdom

Subcommentaries (Tīkā)

2. The Canon of Discipline - Subcommentaries
(2. Vinaya Piṭaka - Tīkā)

08. Subcommentary of the Vajirabuddhi (08. Vajirabuddhi-
tīkā)

Cūḷavaggavaṇṇanā (Cūḷavaggavaṇṇanā)

PaliVerse

08. Subcommentary of the Vajirabuddhi

Cūlavaggavaṇṇanā

1. Kammakkhandhakavaṇṇanā

Adhammakammadvādasakakathāvaṇṇanā

4. Asammukhā kataṃ hotītiādayo tikā kevalaṃ desanāmatameva. Na hi tīhi eva aṅgehi samodhānehi adhammakammaṃ hoti, ekenapi hoti eva, ayamatto “tiṇṇaṃ, bhikkhave”tiādipāliya sādhetabbo. “Appaṭiñṇāya kataṃ hoti”ti lajjim sandhāya vuttaṃ. Kaṇhapakkhe “adesanāgāminiyā āpattiyā kataṃ hoti”ti sukkapakkhe “desanāgāminiyā āpattiyā kataṃ hoti”ti idaṃ dvayaṃ parato “tīhi, bhikkhave, aṅgehi samannāgatassa bhikkhuno ākaṅkhamāno saṅgho tajjanīyakammaṃ kareyya. Adhisīle sīlavipanno hoti”ti iminā virujjhati, adesanāgāminim āpanno hi “adhisīle sīlavipanno”ti vuccatīti. Yuttametam, kattu adhippāyo ettha cintetabbo. Etthāha upatissatthero “tajjanīyakammasa hi visesena bhaṇḍanakārakattaṃ aṅga’nti aṭṭhakathāyaṃ vuttaṃ, taṃ pāliya āgatanidānena yujjati, tasmā sabbattikesupi bhaṇḍanaṃ āropetvā bhaṇḍanapaccayā āpannāpattivasena idaṃ kammaṃ kātabbaṃ, tasmā ‘adhisīle sīlavipanno’ti etthāpi pubbabhāge vā aparabhāge vā codanāsāraṇādikāle bhaṇḍanapaccayā āpannāpattivaseneva kāretabbaṃ, na kevalaṃ saṅghādisesapaccayā kātabba’nti. “Adesanāgāminiyā āpattiyāti pārājikāpattiyā’ti ettakamattaṃ vatvā parato ‘adhisīle pārājikasāṅghādisese ajjhācārā’ti porāṇagaṇṭhipade vutta’nti likhitaṃ. “Adhisīle sīlavipanno’ti saṅghādisesaṃ sandhāyā’ti gaṇṭhipade likhitaṃ. Idaṃ porāṇagaṇṭhipade purimavacanena sameti, tasmā tattha pacchimam pārājikapadaṃ atthuddhāravasena vuttaṃ siyā, aṭṭhakathāyañca “adesanāgāminiyāti pārājikāpattiyā vā saṅghādisesāpattiyā vā”ti vuttaṃ, tattha pārājikāpatti atthuddhāravasena vuttā siyā. Yato gaṇṭhipade “adhisīle sīlavipanno’ti saṅghādisesaṃ sandhāyā’ti ettakameva likhitaṃ, tasmā sabbattha gaṇṭhipade sakalena nayena pārājikāpattipaccayā uppannabhaṇḍanaṃ na tajjanīyakammaṃ kātabbaṃ payoanābhāvā, saṅghādisesapaccayā kātabbanti ayamatto siddho hoti. Na, sukkapakkhe “desanāgāminiyā āpattiyā kataṃ hoti”ti vacanatoti ce? Na, ekena pariyāyena saṅghādisesassapi desanāgāminivohārasambhavato,

Yena kammena santajjanaṃ karīyati, taṃ tajjanīyakammaṃ nāma. Yena kammena nissāya te vatthabanti nissiyati bhajāpiyati niyasso, taṃ niyasakammaṃ nāma. Yena tato āvāsato, gāmato ca pabbājenti kuladūsakaṃ, taṃ pabbājanīyakammaṃ nāma. Yena kammena akkuṭṭhagahaṭṭhasamaīpameva paṭisāriyati so akkosako pacchā pesiyati, taṃ paṭisāraṇīyakammaṃ nāma. Yena samānasaṃvāsakabhūmito ukkhipiyati. Chaḍḍiyati sātisāro bhikkhusaṅghena, taṃ kammaṃ ukkhepanīyakammaṃ nāmāti veditabbaṃ.

11. “Nissāya te vatthabba’nti garunissayaṃ sandhāya vuttaṃ, na itaranti.

21. Assajipunabbasukavatthusmiṃ “tesu vibbhantesupi kammaṃ paṭippassambhetuṃ anuññātampi sammāvattantānaṃyevā”ti likhitaṃ. Sammukhā vuttameva gihipaṭisaṃyuttaṃ nāma. Parammukhā vuttaṃ desanaṃ gacchati.

41. Khamāpentena “khamāhī”ti vattabbamattameva, na ukkuṭṭikādisāmīcinā payojananti. Anudūtanti sahāyanti attho.

50. Adassaneyeva ukkhepanīyaṃ kātabbaṃ, na aññathā. “Tajjanīyādikaraṇakāle āpattiṃ ropetvā tassā adassane, appaṭikamme vā bhaṇḍanakārakādiaṅgehi kātabba”nti likhitaṃ.

Tajjanīyakammādīsu ayaṃ pakiṇṇakavinicchayoti veditabbo. Kiṃ tajjanīyakammaṃ, tajjanīyakammasa kiṃ mūlaṃ, kiṃ vatthu, kiṃ pariyosānaṃ, kasmā “tajjanīyakamma”nti vuccatīti? Kiṃ tajjanīyakammanti vatthusmiṃ sati karaṇasampatti. Tajjanīyakammasa kiṃ mūlanti saṅgho mūlaṃ. Tajjanīyakammasa kiṃ vatthūti kalahajātāpattivatthu. Kiṃ pariyosānanti bhāvanāpariyosānaṃ. Kasmā tajjanīyakammanti vuccatīti saṅgho kalahākārapuggalaṃ kalahe ca bhede ca bhayaṃ dassetvā khantiyā janeti, upasame janeti, tasmā “tajjanīyakamma”nti vuccati. Kathaṃ tajjanīyakammaṃ kataṃ hoti, kathaṃ akataṃ. Kinti ca tajjanīyakammaṃ kataṃ hoti, kinti ca akataṃ. Kena ca tajjanīyakammaṃ kataṃ hoti, kena ca akataṃ. Kattha ca tajjanīyakammaṃ kataṃ hoti, kattha ca akataṃ. Kāya velāya tajjanīyakammaṃ kataṃ hoti, kāya velāya akataṃ hoti? Kathaṃ tajjanīyakammaṃ kataṃ hotīti samaggena saṅghena ñatticatutthena kammena. Kathaṃ akataṃ hotīti vaggena saṅghena ñatticatutthena kammena. Kinti ca kataṃ hotīti karaṇasampattiyā. Kinti ca akataṃ hotīti karaṇavipattiyā. Kena ca kataṃ hotīti saṅghena. Kena ca akataṃ hotīti gaṇena puggalena. Kattha ca kataṃ hotīti yassa puggalassa saṅgho tajjanīyakammaṃ karoti, tassa puggalassa sammukhībhūte. Kattha ca akataṃ hotīti yassa puggalassa saṅgho tajjanīyakammaṃ karoti, tassa puggalassa asammukhībhūte. Kāya velāya kataṃ hotīti yadā kalahajātāpatti saṃvijjati. Kāya velāya akataṃ hotīti yadā kalahajātāpatti na saṃvijjati. Katihākārehi tajjanīyakammasa pattakallaṃ hoti, katihākārehi apattakallaṃ? Sattahākārehi tajjanīyakammasa pattakallaṃ hoti, sattahākārehi apattakallaṃ. Katamehi sattahākārehi pattakallaṃ, katamehi sattahākārehi apattakallaṃ hoti? Kalahajātāpatti na saṃvijjati, so vā puggalo asammukhībhūto hoti, saṅgho vā vaggo hoti, asaṃvāsiko vā puggalo tassaṃ parisāyaṃ saṃvijjati, acodito vā hoti asārito vā, āpattiṃ vā anāropito. Imehi sattahākārehi tajjanīyakammasa apattakallaṃ hoti, itarehi sattahākārehi pattakallaṃ hoti. Evaṃ sesakammesūti.

Kammakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Pārivāsikakkhandhakavaṇṇanā

Pārivāsikavattakathāvaṇṇanā

75. Pārivāsikakkhandhake “mā maṃ gāmapavesanaṃ āpucchathāti vutte anāpucchāpi gāmaṃ pavisitumaṃ vaṭṭatī”ti vadanti. Saṅgho attano pattatṭhāne gahetumaṃ vaṭṭati. Oṇojanaṃ nāma vissajjanaṃ. “Taṃ pana pārivāsikena pāpitassa attanā sampatīcchitasseva punadivasādiatthāya vissajjanaṃ kātabbaṃ, asampatīcchitvāyeva ce vissajjeti, na labhatī”ti vuttaṃ.

76. Pakatiyāva nissayoti ettha “antevāsikānaṃ ālayasabbhāve yāva vassūpanāyikadivaso, tāva kappati, tassa ālayassa sabbhāve nissayo na paṭippassambhatīti ce? Na vaṭṭati. Tattha idāni khamāpeyyāmītiadinā vaṭṭatī”ti vuttaṃ. Tattha ekantena vissaṭṭhattā, idha pana ekanteneva dvinnampi samabhāvo icchitabbo evāti eke. Paṭibalassa vā bhikkhussāti ettha “laddhasammutikena āṇattopi garudhammehi, aññehi vā ovaditum na labhatī”ti likhitam. Tato vā pāpiṭṭhatarāti ettha “asañcicca āpannasañcarittato sukkavissaṭṭhi pāpiṭṭhatarāti ayampi nayo yojetabbo”ti vuttaṃ. Paccayanti vassāvāsikaṃ. Senāsanaṃ na labhati seyyapariyantabhāgitāya. “Uddesādīni dātumpi na labhatī”ti vadanti. “Sace dve pārivāsikā gataṭṭhāne aññamaññaṃ passantī, ubhohipi aññamaññaṃ ārocetabbaṃ avisesena ‘āgantukena ārocetabbaṃ, āgantukassa ārocetabba’nti vuttattā”ti vuttaṃ. Aññavihāragatenāpi tattha pubbe ārocitassa punārocanakiccaṃ natthi. “Anikkhittavattassa bahi ārocitassa yathā puna vihare ārocanakiccaṃ natthi, evaṃ ‘āgantukasodhanatthaṃ uposathadivase ārocetabba’nti vacanañhettha sādha”nti vadanti.

81. Ekacchanne nisinnassāpi ratticchedadukkaṭāpattiyo hontīti eke. Avisesenāti pārivāsikassa ukkhittakassāti imaṃ bhedaṃ akatvā. “Tadahupasampannapi pakatatte”ti vacanato anupasampannehi vasitum vaṭṭati. “Samavassāti etena apacchā apurimaṃ nipajjane dvinnampi vattabhedāpattibhāvaṃ dīpetī”ti likhitam.

Pārivāsikavattakathāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Mūlāyapaṭikassanārahavattakathāvaṇṇanā

86. Attano attano navakataranti pārivāsikādinavakataraṃ. Paṭhamam saṅghamajjhe parivāsaṃ gahetvā nikkhittavattena puna ekassapi santike samādiyitum, nikkhipituñca vaṭṭati. Mānatte pana nikkhipitum vaṭṭati. Ūne gaṇe caraṇadosattā na gahetunti eke. Paṭhamam ādinnavattaṃ ekassa santike yathā nikkhipitum vaṭṭati, tathā samādiyitumpi vaṭṭatīti porāṇagaṇṭhipade.

Pārivāsikakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Samuccayakkhandhakavaṇṇanā

Sukkavissaṭṭhikathāvaṇṇanā

97. “Vedayāmīti jānāmi, cittena sampāṭicchitvā sukhaṃ anubhavāmi, na tappaccayā ahaṃ dukkhitoti adhippāyo”ti likhitam. Yassa māḷake nārocitaṃ, tassa ārocetvā nikkhipitabbaṃ. Yassa ārocitaṃ, tassa puna ārocanakiccaṃ natthi, kevalam nikkhipitabbameva. Vattaṃ nikkhipitvā vasantassa upacārasīmāgatānaṃ sabbesaṃ ārocanakiccaṃ natthi. Diṭṭharūpānaṃ sutasaddānaṃ ārocetabbaṃ, adiṭṭhaassutānampi antodvādasahatthagatānaṃ ārocetabbaṃ. “Idaṃ vattaṃ nikkhipitvā vasantassa lakkhaṇa”nti vuttaṃ. “Parikkhittassa viharassa parikkhepato’tiādi kiñcāpi pāliyaṃ natthi, atha kho aṭṭhakathācariyānaṃ vacanena tathā eva paṭipajjitabba”nti ca vuttaṃ. “Atthibhāvaṃ sallakkhetvāti dvādasahatthe upacāre sallakkhetvā, anikkhittavattānaṃ upacārasīmāya āgatabhāvaṃ sallakkhetvā sahaṃvāsādikam veditabba”nti ca vuttaṃ. “Nikkhipantena ārocetvā nikkhipitabbaṃ, payojanaṃ atthī”ti ca vuttaṃ, na pana taṃ payojanaṃ dassitaṃ. Ciṇṇamānatto bhikkhu abbhettabboti ciṇṇamānattassa ca abbhānārahassa ca ninnānākāraṇattā

aññathā “abbhānāraho abbhetaḥ”ti vattabbaṃ siyā. Ukkhepanīyakammakatopi attano laddhiggahaṇavasena sabhāgabhikkhumhi sati tassa anārocāpetuṃ na labhati.

Parivāsakathāvaṇṇanā

102. “Anantarāyikassa pana antarāyikasaññāya chādayato acchannāvā”ti pāṭho. Averibhāvena sabhāgo averisabhāgo. “Sabhāgasaṅghādisesaṃ āpannassa pana santike āvi kātuṃ na vaṭṭatī”ti pasaṅgato idheva pakāsitaṃ. Lahukesu paṭikkhepo natthi. Tattha ñattiyā āvi katvā uposathaṃ kātuṃ anuññātattā lahukasabhāgaṃ āvi kātuṃ vaṭṭatīti. Sabhāgasaṅghādisesaṃ pana ñattiyā ārocanāṃ na vaṭṭatīti kira. “Tassa santike taṃ āpattiṃ paṭikarissatī”ti vuttattā lahukassevāyamanuññātā. Na hi sakkā suddhassa ekassa santike saṅghādisesassa paṭikaraṇaṃ kātu”nti likhitaṃ. Lahukesupi sabhāgaṃ āvi kātuṃ na vaṭṭatīti, tasmā eva hi ñattiyā āvikaraṇaṃ anuññātāṃ, itarathā taṃ niratthakaṃ siyā. Aññamaññārocanassa vaṭṭati, tato na vaṭṭatīti dīpanatthameva ñattiyā āvikaraṇamanuññātāṃ, teneva idha “sabhāgasaṅghādisesaṃ āpannassā”tiādi vuttaṃ. Ayamatto “ettāvatā te dve nirāpattikā honti, tesaṃ santike sesehi sabhāgāpattiyo desetabbā”ti vacanena kaṅkhāvitarāṇiyaṃ pakāsitova. Saṅghādisesaṃ pana ñattiyā ārocetvā uposathaṃ kātuṃ vaṭṭati. Tassā ñattiyā ayamatto yadā suddhaṃ bhikkhuṃ passissati, tassa santike ārocanavasena paṭikarissati. Evaṃ paṭikate “na ca, bhikkhave, sāpattikena pātimokkhaṃ sotabbaṃ, yo suṇeyya, āpatti dukkaṭassā”ti vuttāpattito mokkho hotīti, tasmā “garukaṃ vā hotu lahukaṃ vā, ñattiyā āvi kātuṃ vaṭṭatī”ti vuttaṃ, ubhosu navesu yuttataraṃ gahetabbaṃ.

Nāmañceva āpatti cāti “tena tena vītikkamenāpannāpatti āpatti. Nāmanti tassā āpattiyā nāma”nti likhitaṃ. Ārocetvā nikkhipitabbanti ettha ārocanāṃ vattabhedadukkaṭapaaharaṇappayojananti veditabbaṃ. Akāraṇametanti “sambahulā saṅghādisesā āpattiyo āpajji”nti vutte vuṭṭhānato.

Dasasataṃ rattisatanti dasasataṃ āpattiyo rattisataṃ chādetvāti yojetabbaṃ. Agghasamodhāno nāma sabhāgavatthukāyo sambahulā āpattiyo āpannassa bahurattiṃ paṭicchādītāpattiyaṃ nikkhipitvā dātabbo, itaro nānāvattthukānaṃ vasenāti ayametesāṃ visesoti.

Parivāsakathāvaṇṇanā niṭṭhitā.

“Gāmassāti na vutta”nti vacanato kira gāmūpacārepi vaṭṭatīti adhippāyoti likhitaṃ. Vuttañca “ayaṃ pana viseso”ti. “Ettha aṭṭhakathācariyāva pamāṇaṃ. Yuttaṃ na dissatī”ti likhitaṃ. Anugaṇṭhipade pana “ayaṃ pana viseso, āgantukassa...pe... okkamitvā gacchati, ratticchedo hotiyevā”ti vacane heṭṭhā “antoaruṇe eva nikkhamitvā gāmūpacārato dve leḍḍupāte atikkamitvā”tiādinā nayena garuṃ katvā vacanato, bhikkhunīnaṃ garukavaseneva tattha tattha sikkhāpadānaṃ paññattattā ca tadanurūpavaseneva aṭṭhakathācariyena bhikkhunīnaṃ garuṃ katvā mānattacaraṇavidhidassanattamaṃ “yattakā purebhattaṃ vā”tiādi vuttaṃ. Kurundiādīsu vuttavacanena karontassapi doso natthīti dassetuṃ kevalaṃ lakkhaṇamattameva vuttaṃ, tadubhayampi tena tena pariyāyena yujjati, vinicchaye patte lakkhaṇe eva ṭhātābato kurundiādīsu vuttavacanāṃ pacchā vuttaṃ. Payogo pana purimova. Yathā cettha, tathā sace kāci bhikkhunī dve leḍḍupāte anatikkamitvā aruṇaṃ uṭṭhapeti, doso natthi, tathāpi sabbaṭṭhakathāsu vuttattā “purimameva

āciṇṇa”nti vuttaṃ. Parivāsavattādīnanti “parivāsanissayapaṭippassaddhiādīnaṃ upacārasīmāya paricchinnattā bhikkhunupassayassa upacārasīmāva gahetabbā, na gāmo”ti likhitaṃ. “Tasmiṃ gāme bhikkhācāro sampajjati”tiādi pavāritavasena vuttaṃ. Na hi tattha antogāme vihāro atthī”ti ca likhitaṃ, “tampi tena pariyāyena yujjati, na atthato”ti ca.

Paṭicchannaparivāsādikathāvaṇṇanā

108. “Visuṃ mānatthaṃ caritabbanti mūlāya paṭikassanaṃ akatvā visuṃ kammavācāyā”ti ca likhitaṃ. “Saṅghādisesāpatti”ti vuttattā ekova, ekavatthumhi āpannā saṅghādisesā thullaccayadukkaṭamissakā nāma. Makkhadhammo nāma chādetukāmatā.

143. Dhammatāti dhammatāya, tathātāyāti attho “alajjitā”ti ettha viya.

148. Purimaṃ upādāya dve māsā parivasitabbāti ettha “parivasitadivasāpi gaṇanūpagā hontī”ti likhitaṃ.

184. Tasmiṃ bhūmiyanti tassaṃ bhūmiyaṃ. Sambahulā saṅghādisesā āpattiyo āpajjati parimāṇampītiādi jātivasenekavacanaṃ.

Samuccayakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Samathakkhandhakavaṇṇanā

Sammukhāvinayakathāvaṇṇanā

186-187. Yattha yattha kammavācāya “aya”nti vā “ime”ti vā sammukhānidhesaniyamo atthi, sabbam taṃ kammaṃ sammukhākaraṇīyameva, na kevalaṃ tajjanīyādipaṇcavidhameva. Paṇcavidhasseva pana uddharitvā dassanaṃ kammakkhandhake tāva tasseva pāliāruḥhattā, catuvīsatiyā pārājikesu vijjamānesu pārājikakaṇḍe āgatānaṃyeva catunnaṃ uddharitvā dassanaṃ viyāti veditabbaṃ. Tattha “puggalassa sammukhatā hatthapāsūpagamaṇamevā”ti vuttaṃ, taṃ kāraṇaṃ sammukhākaraṇīyassapi sammukhānidhesaniyamābhāvato. Kāmaṃ ayamatto kammakkhandhakeyeva “tīhi, bhikkhave, aṅgehi samannāgataṃ tajjanīyakammaṃ adhammakammaṇca hoti...pe... asammukhākataṃ hoti”ti vacaneneva siddho, tattha pana āpatti na dassitā. Idha “yo kareyya, āpatti dukkaṭassā”ti tattha bhavitabbāpattidassanatthaṃ idaṃ āraddhanti veditabbaṃ. “Sammukhāvinayapatirūpakena vūpasantampi sammukhāvinayeneva vūpasantagaṇanaṃ gacchatīti dassetuṃ ‘adhammavādī puggalo’tiādi āraddha”nti vuttaṃ, likhitaṇca. Evaṃ vūpasantaṃ sammukhāvinayapatirūpakena vūpasantaṃ nāma hoti, na sammukhāvinayena ca aññena kenacīti dassetuṃ idamāraddhanti ācariyo.

Sativinayakathāvaṇṇanā

195. Dabbassa kammavācāya “saṅgho imaṃ āyasmantaṃ dabba”nti sammukhānidheso natthi, tathāpi “paṭhamaṃ dabbo yācitabbo”ti vacanena sammukhākaraṇīyatā tassa siddhā. Tathā aññatthāpi yathāsambhavaṃ lesa veditabbo. Sativapullappattassa dātabbo vinayo sativinayo.

Amūḷhavinayakathāvaṇṇanā

196-197. “Yassa ummattakassa taṃtaṃvītikkamato anāpatti, tādissasewa amūlḥavinayaṃ dātuṃ vaṭṭatīti amūlḥassa kattabbavinayo amūlḥavinayo”ti likhitam, taṃ yuttam “saṅgho gaggassa bhikkhuno amūlḥassa amūlḥavinayaṃ detī”ti vacanato. “Tīṇimāni, bhikkhave, adhammikaṇi amūlḥavinayassa dānāni”ti imassa vibhaṅge “na sarāmi”ti vacanam vītikkamakālam sandhāya tassa vibhaṅgassa pavattattā. Amūlḥavinayadānakāle panassa amūlḥatā vinicchitabbā.

Paṭiññātakaraṇakathāvaṇṇanā

200. “Appaṭiññāya bhikkhūnam kammāni karontī”ti ārabhantassa kāraṇam vuttameva. Paṭiññātena karaṇam paṭiññātakaraṇam.

Tassapāpiyasikākathāvaṇṇanā

207. “Tīhi, bhikkhave, aṅgehi samannāgataṃ tassapāpiyasikākamma”nti ārabhitvā pañca aṅgāni dassetvā pāli gatā, “sā peyyālena saṅkhipitvā gatāti ñātabba”nti likhitam. Tathā sukkapakkhepi.

Tiṇavatthārakādīkathāvaṇṇanā

214. “Sabbeheva ekajjhaṃ sannipatitabba”nti chandadānassa paṭikkhattattā pavāraṇakkhandhakaṭṭhakathāyañca “bhinnassa hi saṅghassa samaggakaraṇakāle, tiṇavatthārakasamathe, imasmiñca pavāraṇasaṅgaheti imesu tīsu ṭhānesu chandam dātuṃ na vaṭṭatī”ti vuttattā idha āgantvā vā chandam datvā pariveṇādīsu nisinnāti idam virujjhati viya khāyatīti ce? Na khāyati adhippāyaññūnam. Ayañhettha adhippāyo - visujjhitukāmehi sabbeheva sannipatitabbaṃ, asannipatitassa natthi suddhi chandadāyakassa. Kevalam taṃ kammaṃ sannipatitānam sampajjati. Aṭṭhakathāyaṃ visujjhitukāmānam chandam dātuṃ na vaṭṭatīti adhippāyo. Itarathā pāliya ca virujjhati. “Ṭhapetvā ye na tattha hotī”ti hi ayam pāli sannipātam āgantvā chandam datvā ṭhitānam atthitam dīpeti. Nissīmagate sandhāya vuttam siyāti ce? Nissīmagate ṭhapetvā idha kiṃ, tasmā yo sāmaggīuposathe chandam datvā tiṭṭhati ce, nānāsaṃvāsakabhūmiyaṃyeva tiṭṭhati, tassa chandadāyakassa pavāraṇasaṅgahopi natthi. Yo ca tiṇavatthārakakamme nāgacchati, so tāhi āpattīhi na sujjetīti veditabbaṃ. Yassa etaṃ na ruccati, tassa parivāre vuttaparīsato kammavipattilakkhaṇam virujjhati, tattha hi kevalam chandārahānam chando anāhaṭṭho hoti sace, akataṃ tabbiparītena sampattidīpanatoti vuttam hoti. Tathā pattakallalakkhaṇampi virujjhati. Tesu tīsu ṭhānesu kammappattāyeva sabbe, na tattha chandāraho atthīti ce? Na, catuvaggādīkaraṇavibhājane avisesetvā chandārahassa āgatattā, taṃ sāmāññato vuttam. Idañca āveṇikalakkhaṇam, teneva satipi diṭṭhāvikamme idam paṭikuṭṭhakataṃ na hotīti ce? Na, nānattasabhāvato. Idha hi ye pana “na metaṃ khamatī”ti aññamaññaṃ diṭṭhāvikammaṃ karontī”ti vacanato na saṅghassa diṭṭhāvikammaṃ kataṃ. Tasmim sati paṭikuṭṭhakatameva hoti. Aññathā pubbabhāgā tā ñattiyo niratthikā siyuma, na ca parivāraṭṭhakathāyaṃ chandārahādīkare nayo dinno. Pavāraṇakkhandhakaṭṭhakathāyaṃ “tīsu ṭhānesu chandam dātuṃ na vaṭṭatī”ti vuttattā virujjhatīti ce? Na, aṭṭhakathāya pamāṇabhāve sati “idha chandam datvā pariveṇādīsu nisinnā”tiādi vacane suddhikāmato eva gahite sabbaṃ na virujjhatīti eke. “Āgantvā vā chandam datvā pariveṇādīsu nisinnā, te āpattīhi na vuṭṭahantī”ti idam na vattabbaṃ. Kasmā? Heṭṭhā “sabbeheva ekajjhaṃ sannipatitabba”nti chandadānassa paṭikkhepavacanato aṭṭhakathāyaṃ “tīsu ṭhānesu chandam dātuṃ na vaṭṭatī”ti vuttattā, andhakaṭṭhakathāyampi tattheva vuttattā cāti? Na, ekajjhameva kamme kaṛiyamāne yo idha “suṇātu me, bhante,

saṅgho, amhākaṃ...pe... gihipaṭisaṃyutta”nti sādharmaṇaṇattiṃ ṭhapetvā puna “suṇantu me, āyasmanta”tiādinā asādhāraṇaṇattiyo ṭhapetvā “suṇātu me, bhante saṅgho, amhākaṃ...pe... evametaṃ dhārayāmi”ti ekatopakakkhikānaṃ sandhiyā katāya tadanantare kenaci karaṇīyena chandaṃ datvā gacchati, tassa āpattihi vuṭṭhānaṃ natthi. Aparesampi ekatopakakkhikānaṃ abbhantare ṭhitattā vibhūṭattā karaṇassa ayamattova vutto. Sādhāraṇavasena dutiyāya ñattiyā ṭhapitāya ye tasmīṃ khaṇe ñattidutiyakammavācāsu anāraddhāsu, apariyosītāsu vā chandaṃ datvā gacchanti, tesampi na vuṭṭhāti eva. Ye na tattha hontīti padassa ca ye vuttappakārena nayena tattha na hontīti attho gahetabbo.

Vuttappakāratthadīpanatthañca aṭṭhakathāyaṃ “chandaṃ datvā pariveṇādīsu nisinnā”ti idameva avatvā “ye pana tehi vā saddhiṃ āpattiṃ āpajjitvāpi tattha anāgatā, āgantvā vā chandaṃ datvā pariveṇādīsu nisinnā”ti vuttaṃ, evaṃ pubbenāparaṃ sandhiyati. “Pāḷiyā ca tattha diṭṭhāvikkammaṇa kammaṇa akuppatā veditabbā”ti vuttaṃ.

Adhikaraṇakathāvaṇṇanā

220. Cittuppādo vivādo. Vivādasaddopi kāraṇūpacārena kusalādisaṅkhyāṃ gacchati. Taṃ sandhāya “samathehi ca adhikaraṇīyatāya adhikaraṇa”nti vuttaṃ. Atha vā vivādahetubhūṭassa cittuppādassa vūpasameṇa sambhavassa saddassapi vūpasamo hotīti cittuppādassapi samathehi adhikaraṇīyatā pariyāyo sambhavati. “Kusalacittā vivadanti”ti vuttavivādepi “vipaccatāya vohāro”ti vuttaṃ, na vuttavacanahetuvasenāti veditabbāṃ.

222. “Āpattiñhi āpajjanto kusalacitto vā”ti vacanato kusalampi siyāti ce? Na taṃ āpattādhikaraṇaṃ sandhāya vuttaṃ, yo āpattiṃ āpajjati, so tīsu cittesu aññataracittasamaṅgī hutvā āpajjati dassanattāṃ “yaṃ kusalacitto āpajjati”tiādi vuttaṃ. Yo “paññattimattaṃ āpattādhikaraṇa”nti vadeyya, tassa akusalādhikāraṇaṃ āpattādhikaraṇassa na yujjateva vivādādhikaraṇādīnaṃ viyāti ce? Na, “natthāpattādhikaraṇaṃ kusala”nti iminā virodhasambhavato. Anugaṇṭhipade pana “āpattādhikaraṇaṃ nāma tathāpavattamānaakausalacittuppādarūpakkhandaṇaṃ adhivacanaṃ. Avasiṭṭhesu kusalābyākatapaññattīsu ‘āpattādhikaraṇaṃ siyā akusalaṃ siyā abyākata’nti vacanato paññattitāva paṭisiddhā kusalattike apariyāpannattā. Kusalapaṭisedheneva tena samānagatikattā kiriyābyākatānampi paṭisedho veditabbo, kiriyābyākatānaṃ viya anugamanato vipākābyākatānampi paṭisedho katova hoti, tathāpi abyākatasāmaññato rūpakkhandaṇaṃ saddhiṃ vipākakiriyābyākatānampi adhivacananti veditabbā”nti vuttaṃ. Tattha “kusalacittaṃ aṅgaṃ hoti”ti vinaye apakataññuno sandhāya vuttaṃ appaharitarāṇādiṃ sati. Tasmāti yasmā “natthi āpattādhikaraṇaṃ kusala”nti vuttaṃ na sakkā, tasmā kusalacittaṃ aṅgaṃ na hotīti attho. Yadi evaṃ kasmā “ticittaṃ tivedana”nti vuccatīti ce? Taṃ dassetuṃ “nayida”ntiādi āraddhanti eke. Āpattisamuṭṭhāpakacittaṃ aṅgappahonakacittaṃ nāma. “Ekantatoti yebhuyyenāti attho, itarathā virujjhati. Kasmā? ‘Yassā sacittakapakkhe cittaṃ akusalameva hoti”ti vuttattā”ti vadanti. Tena kiṃ? Vipāko natthi, kasmā? Ekantākusalattā, tasmā kathāva tattha natthi. Yattha pana atthi, taṃ dassento “yaṃ pana paṇṇattivajja”ntiādimāha. Asañcicca pana kiñci ajānantassa...pe... abyākataṃ hotīti bhikkhumhi kammaṭṭhānagatacittena nipanne, niddāyante vā mātugāmo ce seyyaṃ kappeti, tassa bhikkhuno vijjamānampi kusalacittaṃ āpattiyā aṅgaṃ na hoti, tasmā tasmīṃ khaṇe seyyākārena

vattamānarūpameva āpattādhikaraṇaṃ nāma. Bhavaṅgacitte vijjamānepi eseva nayo. Tasmiṇhi khaṇe uṭṭhātabbe jāte anuṭṭhānato rūpakkhandhova āpatti nāma, na vipākena saddhiṃ. Sace pana vadeyya, tassa evaṃvādino acittakānaṃ kusalacittaṃ āpajjeyya. Kiṃ vuttaṃ hoti? Eḷakalomaṃ gahetvā kammaṭṭhānāmanasikārena tiyojanaṃ atikkamantassa, paṇṇattiṃ ajānitvā padaso dhammaṃ vācentassa ca āpajjitabbāpattiyaṃ kusalacittaṃ āpajjeyyāti. Āpajjatiyevāti ce? Nāpajjati. Kasmā? “Natthi āpattādhikaraṇaṃ kusala”nti vacanato.

Calito kāyo, pavattā vācā, aññatarameva aṅganti aññatarameva āpattīti attho. Kevalaṃ paññattiyā akusalādhikābhāvāsambhavato āpattitā na yujjati. Āpattiṃ āpajjanto tīsu aññatarasamaṅgī hutvā āpajjatīti dassanattamaṃ “yaṃ kusalacitto”tiādi vuttaṃ. Tassattho - pathavīkhaṇanādīsu kusalacittakkhaṇe vītikkamavasena pavattarūpasambhavato kusalacitto vā abyākatāpattiṃ āpajjati. Tathā abyākatacitto vā abyākatarūpasāṅkhātaṃ abyākatāpattiṃ āpajjati, pāṇātipātādīsu akusalacitto vā akusalāpattiṃ āpajjati, rūpaṃ panettha abbohārikaṃ. Supinapassanakālādīsu pāṇātipātādiṃ karonto sahaseyyādivasena āpajjitabbāpattiṃ āpajjanto akusalacitto abyākatāpattiṃ āpajjatīti veditabbo. Idaṃ vuccati āpattādhikaraṇaṃ akusalanti akusalacittuppādo. Porāṇagaṇṭhipadesu pana “puthujjano kalyāṇaputhujjano sekkho arahāti cattāro puggale dassetvā tesu arahato āpattādhikaraṇaṃ abyākatameva, tathā sekkhānaṃ, tathā kalyāṇaputhujjanassa asaṅcicca vītikkamakāle abyākatameva. Itarassa akusalampi hoti abyākatampi. Yasmā cassa saṅcicca vītikkamakāle akusalameva hoti, tasmā vuttaṃ ‘natthi āpattādhikaraṇaṃ kusala’nti. Sabbattha abyākataṃ nāma tassa vipākābhāvamattaṃ sandhāya evaṃnāmaṃ jāta”nti likhitaṃ, vicāretvā gahetabbaṃ.

224. Vivādo vivādādhikaraṇanti yo koci vivādo, so sabbo kiṃ vivādādhikaraṇaṃ nāma hotīti ekapucchā. “Vivādo adhikaraṇanti vivādādhikaraṇameva vivādo ca adhikaraṇaṅcāti pucchati. Tadubhayaṃ vivādādhikaraṇamevāti pucchati vuttaṃ hotī”ti porāṇagaṇṭhipade vuttaṃ. Kesuci potthakesu ayaṃ pucchā natthi. Yadi evaṃ imāya na bhavitabbaṃ vivādo vivādādhikaraṇaṃ, vivādādhikaraṇaṃ vivādo, vivādādhikaraṇaṃ vivādo ceva adhikaraṇaṅcāti pañcapañhāhi bhavitabbaṃ siyā. Kesuci potthakesu tisso, kesuci catasso, pañca natthi. Tattha dve vibhattā. Itarāsu adhikaraṇaṃ vivādoti yaṃ kiñci adhikaraṇaṃ, vivādasaṅkhyameva gacchati, vivādo adhikaraṇanti yo koci vivādo, so sabbo adhikaraṇasaṅkhyāṃ gacchatīti pucchati. Esa nayo sabbattha.

228. Sammukhāvinayasminti sammukhāvinayabhāve.

230. “Antarenāti kāraṇenā”ti likhitaṃ.

233. Ubbāhikāya khiyyanake pācitti na vuttā tattha chandadānassa natthitāya.

236. Tassa kho etanti esoti attho “etadagga”nti ettha viya.

238. “Kā ca tassa pāpiyasikā”ti kira pāṭho.

242. “Kiccameva kiccādhikaraṇa”nti vacanato apalokanakammādīnametaṃ adhivacanaṃ, taṃ vivādādhikaraṇādīni viya samathehi sametabbaṃ na hoti, kintu sammukhāvinayena sampajjatīti attho.

Samathakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Khuddakavatthukkhandaḥakavaṇṇanā

Khuddakavatthukathāvaṇṇanā

244. Puthupāṇinā kattabbaṃ kammaṃ puthupāṇikaṃ.

245. “Kaṇṇato nikkhantamuttolambakādīnaṃ kuṇḍalādīna”nti likhitaṃ. “Kāyūra”nti pālīpāṭho. “Keyūrādīnī”ti ācariyenuddhaṭṭaṃ.

248. “Sādhugītaṃ nāma parinibbutaṭṭhāne gīta”nti likhitaṃ. Dantaḡitaṃ gāyitukāmānaṃ vākkakaraṇīyaṃ. Dantaḡitassa vibhāvanatthaṃ “yaṃ gāyissāmā”tiādimāha.

249. Caturassavattaṃ nāma catuppādagāthāvattaṃ. “Taraṅgavattādīni uccāraṇavidhānāni naṭṭhapayogaṇī”ti likhitaṃ. Bāhiralominti bhāvanapumsakaṃ, yathā tassa uṇṇapāvārassa bahiddhā lomāni dissanti, tathā dhārentassa dukkaṭṭanti vuttaṃ hoti.

251. Virūpakkehiṭiādi sahayogakaraṇavacanāṃ. Sarabūti gehagoḷikā. Sā kira setā savisā hoti. Sohanti yassa me etehi mettaṃ, sohaṃ namo karomi bhagavatoti sambandho. Aññaṃhi...pe... chetabbamhīti rāḡanusaye.

252. Uṭṭitvāti pakkhipitvā. Otaratūti iddhiyā otāretvā gaṇhātu. Anupariyāyīti anuparibbhami.

253. Na acchupiyantīti na lagganti. Rūpakākiṇṇānīti itthirūpādīhi vokiṇṇāni.

254. Ālindakamiḡḡhikādīnanti pamukhamiḡḡhikādīnaṃ. Parivattetvā tatthevāti ettha “parivattetvā tatiyavāre tattheva miḡḡhiyā patiṭṭhātī”ti likhitaṃ. Paribhaṇḡaṃ nāma gehassa bahi kuṭṭapādassa thirabhāvatthaṃ katā tanukamiḡḡhikā vuccati. Ettha “parivaṭṭitvā patto bhijjatīti adhikaraṇabhedāsaṅkāya abhāve ṭhāne ṭhapetuṃ vaṭṭatī”ti likhitaṃ. Pattamāḡako vaṭṭitvā pattānaṃ apatanatthaṃ vaṭṭaṃ vā caturassaṃ vā iṭṭhakādīhi parikkhipitvā māḡakacchannena kato. “Pattamaṇḡalikā pattapacchikā tālapattādīhi katā”ti ca likhitaṃ. Miḡḡhante ādhāraḡe ṭhapetuṃ vaṭṭati pattasandhāraṇatthaṃ vuttattā. Mañce ādhāraḡepi na vaṭṭati nisīdanapaccayā vāritattā. Āsannabhūmikattā olambetuṃ vaṭṭati.

255. “Aṃsakūṭe laggetvāti vacanato aggahatthe laggetvā aṅke ṭhapetuṃ na vaṭṭatī”ti keci vadanti, na sundaraṃ, “na kevalaṃ yassa patto”tiādi yadi hatthena gahitapatte bhedasaññaṃ, pageva aññaṃ sarīrāvayavenāti katvā vuttaṃ. Pālīyaṃ pana pacuravohāravasena vuttaṃ. Ghaṭikapālamayaṃ ghaṭikaṭāhaṃ. Chavasīsassa pattanti “silāputtakassa sarīraṃ, khīrassa dhārātīādivohāravasena vuttaṃ. Mañce nisīdituṃ āgatoti attho. “Pisācillikāti pisācadāraḡā”tipi vadanti. Dinnakameva paṭiggahitameva. Cabbetvāti khāditvā. Aṭṭhikāni ca kaṇṭakāni ca aṭṭhikakaṇṭakāni. “Etesu sabbesu paṇṇattiṃ jānātu vā, mā vā, āpattiyevā”ti likhitaṃ.

256. Vipphāletvāti phāletvā. Kiṇṇena pūretunti surākiṇṇena pūretuṃ. Bidalakaṃ nāma diguṇakaraṇasaṅkhātassa kiriyāvisesassa adhivacanāṃ. Kassa diguṇakaraṇaṃ? Yena kilañjādīnā mahantaṃ kathinamatthataṃ, tassa. Tañhi daṇḡakathinappamāṇena pariyante saṃharitvā diguṇaṃ kātabbaṃ. Aññaṭhā khuddakacīvaraṃ anuvātaparibhaṇḡādividhānakaraṇe hatthassa okāso na hoti. Salākāya sati dvinnaṃ cīvaraṇaṃ aññaṭaraṃ ṇatvā sibbitāsibbitaṃ sukhaṃ paññaṃyati. Daṇḡakathine kate na bahūhi sahāyehi payojanaṃ. “Asaṃkuṭitvā cīvaraṃ

samaṃ hoti. Koṇāpi samā hontī”ti likhitam, “haliddisuttēna saññākaraṇa”nti vuttattā haliddisuttēna cīvaraṃ sibbetumpi vaṭṭatīti siddham. Tattha hi keci akappiyasaññino. Paṭiggaho nāma aṅgulikoso.

257-258. Pātīti paṭiggahasañthānam. Paṭiggahatthavikanti aṅgulikosatthavikaṃ. Sūcisatthakānam pubbe āvesanattavikāya anuññātattā “anujānāmi, bhikkhave, bhesajjatthavika”nti vuttam. Ettha sūcisatthakādīnipi ṭhapetabbānīti nidānam sūceti. Sacepi upanando bhikkhu alajjī, tathāpi santakametaṃ amūlacchedakatabhikkhuno lajjinopi samānassa kappatīti yujjati. Na sammatīti na pahoti.

260-261. Bahi kuṭṭassa samantato nīcavatthukaṃ katvā ṭhitam “maṇḍalika”nti vuccati. Jantāgharappaṭicchādīnā channassa naggiyaṃ yassa na paññāyati, tasseva parikammaṃ kātabbam. Esa nayo udakavatthapaṭicchādīsūpi.

262-263. Paṇiyā nāma paṇiyakārakā. Ākaḍḍhanayantaṃ ākaḍḍhiyamānam kūpassa uparibhāge paribbhamati. Arahaṭaghaṭiyantaṃ sakaṭacakkasañthānayaṃ. Tassa are are ghaṭikāni bandhitvā ekena, dvīhi vā paribbhamiyamānassa udakanibbāhanaṃ veditabbam. Āviddhapakkhapāsāṃ nāma yattha maṇḍalākārena pakkhapāsā bajjhanti āviddhavatthata viya āviddhapakkhapāsakā. Pubbe pattasaṅgopanattham, idāni ṭhapetabbam bhuñjitum ādhārako anuññāto.

273. Paragalaṃ gacchatīti imassa payogābhāvā vaṭṭati. Kammasatenāti mahatā ussāhena.

277-278. Lohabhaṇḍam nāma kaṃsato sesalohabhaṇḍam. Muddikakāyabandhanam nāma caturassaṃ akatvā sajjitam. Pāmaṅgadasā caturassā. Mudiṅgasañthānenāti saṅghāṭiyā mudiṅgasibbanākārena varakasīsākārena. Pavanantoti pāsanto. “Dasāmūla”nti ca likhitam. Akāyabandhanena sañcicca vā asañcicca vā gāmappavesane āpatti. “Saritaṭṭhānato bandhitvā pavisitabbam, nivattitabbam vā”ti likhitam.

279. Sattaṅgulaṃ vā aṭṭhaṅgulaṃ vāti ettha “sugataṅgulenā”ti avuttattā pakatiṅguleṇa sārūppatthāya vaḍḍhetvāpi karonti ce, na doso.

280. Tālavanṭākārena sīhaḷitthīnam viya.

Khuddakavatthukkhandaḥakavaṇṇanā nīṭṭhitā.

6. Senāsanakkhandhakavaṇṇanā

Vihārānujānanakathāvaṇṇanā

294. Nilīyanti bhikkhū etthāti vihārādayo leṇāni nāma. Āgata-vacanena tassāgatasāṅghova sāmī, na anāgatoti keci, tam na yujjati samānalābhakatikāya siddhattā.

296-297. Dīpinaṅguṭṭhenāti ettha “dīpinā akappiyacammaṃ dassetī”ti likhitam. Thambhakavātapānam nāma tiriyam dārūni adatvā ujukaṃ ṭhiteheva dārūhi kattabbam. Bhisīnam anuññātam vaṭṭatīti bimbohane vaṭṭatīti attho. Tūlapūritaṃ bhisim apassayitum na vaṭṭati uṇṇādīnamyeva anuññātattā. Nisīdananipajjanam sandhāya vuttam, tasmā apassayitum vaṭṭatīti ce? Akappiyanti na vaṭṭatīti keci. Yadi evam akappiyamañcañca apassayitum na vaṭṭeyya. Yasmā vaṭṭati, tasmā doso natthi. Apica gilānassa bimbohanaṃ nipajjitumpi anuññātam, tasmā bhisipi vaṭṭati

apassayitum. Ācariyā ca anujānanti, vaḷañjenti cāti eke. Simbalitūlasuttēna sibbitaṃ cīvaraṃ vaṭṭati. Kasmā? Kappāsassa anulomato. “Akkaphalasuttamayampi akkavākamayameva paṭikkhitta”nti te eva vadanti.

298. Anibandhanīyo alaggo. Paṭibāhetvāti maṭṭhaṃ katvā. “Setavaṇṇādīnaṃ yathāsaṅkhaṃ ikkāśādayo bandhanatthaṃ vuttā”ti likhitaṃ.

300. Pakuṭṭaṃ samantato āviddhapamukhaṃ.

303. Sudhālepoti sudhāmattikālepo.

305. Āsatti taṇhā. Santiṃ adaraṃ.

307. Ketunti kayena gahetum.

308. Citāti iṭṭhakāyo kabaḷena niddhamanavasena chinditvā katāti attho.

310. Chabbaggiyānaṃ bhikkhūnaṃ antevāsikāti ettha vīsativassaṃ atikkamitvā chabbaggiyā uppannā. “Ārādhayaṃsu me bhikkhū citta”nti vuttatā aññasmiṃ kālē sāvatthigamaṇe uppannaṃ vatthum idha āpattidassanatthaṃ āharitvā vuttanti yuttaṃ viya, vicāretvā gahetabbaṃ. Vuddhanti vuddhataraṃ.

313. Santhareti tiṇasantharādayo.

Senāsanaggāhakathāvaṇṇanā

318. “Seyyaggenāti mañcatṭhānaparicchedena. Vihāraggenāti ovarakaggenā”ti likhitaṃ. Thāvarāti niyatā. Paccayeneva hi tanti tasmīṃ senāsane mahātherā tassa paccayassa kāraṇā aññattha agantvā vasantāyeva naṃ paṭijaggissantīti attho. Aghaṭṭanakammaṃ dassetum “na tattha manussā”tiādimāha. “Vitakkaṃ chinditvā suddhacittēna gamanavatteneva gantabba”nti pāṭho. Muddavedikā nāma cetiyassa hammiyavedikā. Paṭikkammāti apasakkitvā. Samānalābhakatikā mūlāvāse sati siyā, mūlāvāsavināseṇa katikāpi vinassati. Samānalābha-vacanaṃ sati dvīsu, bahūsu vā yujjati, teneva ekasmīṃ avasiṭṭheti no matī. Tāvakālikaṃ kālena mūlacchedanavasena vā aññesaṃ vā kammaṃ aññassa siyā nāvāyaṃ saṅgamoti ācariyo. Puggalavaseneva kātabbanti apalokanakāle saṅgho vassaṃvutthabhikkhūnaṃ pāṭekkaṃ “ettakaṃ vassāvāsikaṃ vatthaṃ deti, ruccati saṅghassā”ti puggalameva parāmasitvā dātabbaṃ, na saṅghavasena kātabbaṃ. Na saṅgho saṅghassa ettakaṃ detīti. “Ekasmīṃ āvāse saṅghassa kammaṃ karotī”ti vacanato saṅghavasena kātabba”nti likhitaṃ. Na hi tathā vutte saṅghassa kiñci kammaṃ kataṃ nāma hoti. “Sammataśenāsanaggāhāpakato aññena gāhitepi gāho ruhati aggahitupajjhāyassa upasampadā viyā”ti likhitaṃ. “Kammavācāyapi sammuti vaṭṭatī”ti likhitaṃ.

Aṭṭhapi soḷasapi janeti ettha kiṃ visuṃ visuṃ, udāhu ekatoti? Ekatopi vaṭṭati. Na hi te tathā sammatā saṅghena kammakatā nāma honti, teneva sattasatikakkhandhake ekato aṭṭha janā sammatāti. Tesaṃ sammuti kammavācāyapīti ñattidutiyakammavācāyapī. Apalokanakammaṃsa vatthūhi sā eva kammavācā labbhamānā labbhati, tassā ca vatthūhi apalokanakammameva labbhamānaṃ labbhati, na aññanti veditabbaṃ. Imaṃ nayaṃ micchā gaṇhanto “apalokanakammaṃ ñattidutiyakammaṃ kātuṃ, ñattidutiyakammaṃca apalokanakammaṃ kātuṃ vaṭṭatī”ti gaṇhāti, evañca sati kammasaṅkaradoso āpajjati. Maggo pokkharāṇīti ettha maggo nāma magge katadīghasālā, pokkharāṇīti

nahāyitum katapokkharanī. Etāni hi asenāsanānīti ettha bhattasālā na āgatā, tasmā taṃ senāsananti ce? Sāpi ettheva pavittā vāsattāya akatattā. Bhojanasālā pana ubhayattha nāgatā. Kiñcāpi nāgatā, upari “bhojanasālā pana senāsanamevā”ti vuttattā senāsanam. “Kappiyakuṭi ca ettha kātabbā”ti vadanti, taṃ neti eke. Rukkhamūlaveḷugumbā channā kavāṭabaddhāva senāsanam. “Alābhakesu āvāsesūti alābhakesu senāsanesu”ti likhitam, taṃ yuttam. Na hi pāṭekkam senāsanam hoti. Taṃ saññāpetvāti ettha paññattim agacchante balakkārenapi vaṭṭati. Ayampīti paccayopi.

Upanibandhitvāti tassa samīpe rukkhāmūlādīsu vasitvā tattha vattam katvāti adhippāyo. Pariyattipaṭipattipaṭivedhavasena tividhampi. “Dasakathāvatthukam dasaasubham dasaanussati”nti pāṭho. “Paṭhamabhāgam muñcitvāti idam ce paṭhamagāhitavatthuto mahaggham hoti”ti likhitam. Chinnavassānam vassāvāsikam nāma pubbe gahitavassāvāsikānam pacchā chinnavassānam. Bhatinivittanti bhatim katvā viya nivittam pariyyittam. “Saṅghikam pana...pe... vibbhantopi labhatevā”ti idam tatruppādam sandhāya vuttam. Iminā apalokanameva pamāṇam, na gāhāpananti keci. Vinayadharā pana “amhākam vihāre vassam upagatānam ekekassa ticīvaram saṅgho dassatī”tiādinā apalokitepi abhājitam vibbhantako na labhati. ‘Apalokanakammam katvā gāhita’nti vuttattā, ‘abhājite vibbhamatī’ti evam pubbe vuttattā cā”ti vadanti. “Paccayavasenāti gahapatikam vā aññaṃ vā vassāvāsikam paccayavasena gāhita”nti likhitam. “Ekameva vattham dātabbanti tattha nisinnānam ekamekam vattham pāpuṇātī”ti likhitam. Dutīyo therāsaneti anubhāgo. Paṭhamabhāgo aññathā therena gahitoti jānitabbam.

Upanandavatthukathāvaṇṇanā

320. Tivassantarenāti tiṇṇam vassānam anto ṭhitena. Hatthimhi nakho assāti hatthinakho. Pāsādassa nakho nāma heṭṭhimaparicchado. Gihivikaṭanīhārenāti gihīhi katanīhāreneva. “Tehi attharitvā dinnāneva nisīditum labbhanti, na bhikkhunā sayam attharitvā vissajjitabbam saṅghena attharāpetvā vā”ti likhitam.

Avissajjiyavatthukathāvaṇṇanā

321. “Na vissajjetabbam saṅghena vā gaṇena vā puggalena vā”ti vacanam “yam agarubhaṇḍam vissajjiyam vebhaṅgiyam saṅghikam, taṃ gaṇo ce tasmim āvāse vasati puggalopi vā, gaṇena vā puggalena vā vissajjitam saṅghena vissajjitasadisameva hoti”ti atṭhakathāyam vuttavacanam sādheti, aññathā ettha gaṇapuggalaggahaṇam niratthakam. Arañjaro udakacāṭi, alaṇjalo, bahuudakagaṇhanakoti attho. “Vaṭṭacāṭi viya hutvā thokam dīghamukho majjhe paricchadam dassetvā kato”ti likhitam.

Maṃsadibbadhammabuddhasamantacakkhuvasena pañca.

Garubhaṇḍena ca garubhaṇḍanti saṃhārimam sandhāya vuttam. Pattacīvaram nikkhipitunti atṭhakacchannena kate mañce. Vaṭṭaloham nāma pītavaṇṇam. Pārihāriyam na vaṭṭatīti āgantukassa adatvā paricārikahatthato attano nāmam likhāpetvā gahetvā yathāsukham pariharitum na vaṭṭati. “Gihivikaṭanīhārenevāti yāva attano kammanibbatti, tāva gahetvā detī”ti likhitam. Sikharam nāma yena paribbhamantā chindanti. Pattabandhako nāma pattassa gaṇṭhiādikārako. “Paṭimānam suvaṇṇādipattakārako”tipi vadanti. “Aḍḍhabāhūti kapparato paṭṭhāya yāva aṃsakūṭa”nti likhitam. Ito paṭṭhāyāti imam pālīm ādim katvā. Daṇḍamuggaro nāma yena rajitacīvaram pothenti. ‘Paccattharaṇagatika’nti vuttattā, “tampi

garubhaṇḍamevāti vuttattā ca api-saddena pāvārādipaccattharaṇaṃ sabbam garubhaṇḍamevā”ti vadanti. Eteneva suttena aññathā atthaṃ vatvā “pāvārādipaccattharaṇaṃ na garubhaṇḍaṃ, bhājanīyameva, senāsanatthāya dinnapaccattharaṇameva garubhaṇḍa”nti vadanti, upaparikkhitabbaṃ. Gaṇṭhikāti cīvaragaṇṭhikā. Bhañcako nāma sarako.

Navakammadānakathāvaṇṇanā

323-324. Aggaḷabandhasūcidvārakaraṇamattenapi. “Kapotabhaṇḍikā nāma vaḷabhiyā upari ṭhapetabbavalayaṃ vā tiṇacchadanagehassa piṭṭhivaṃsassa heṭṭhā ṭhapetabbaṃ vā ubhayamassa gatā dārū”ti likhitam. Kārantarāti tadā puna pavisaṭṭhaṃ pubbapayojitānānaṃ vacanapātasenāsanavāso. Na pana patisaṭṭhatoti daṭṭhabbaṃ. Sabbattha vinaṭṭhavāso na ca paṭisedhako hotīti daṭṭhabbo. Dvāravātapānādīni apaharivā dātuṃ asakkuṇeyyato “paṭidātabbāniyevā”ti vuttam. Gopānasiādayo dentassa vihāro palujjatīti “mūlaṃ vā dātabba”ntiādi vuttanti eke. “Nevāsikā pakatiyā anattatāya bhūmiyā ṭhapenti ce, tesampi anāpattiyevā”ti likhitam. “Dvāravātapānādayo aparikkammakatāpi apaṭicchādetvā na apassayitabbā”ti likhitam.

Saṅghabhaddānūjānanakathāvaṇṇanā

Uddesabhaddakathāvaṇṇanā

325. Yā bhadduḍḍesaṭṭhānabhūtāya bhojanasālāya pakatiṭṭhitikā. Dinnaṃ panāti yathā so dāyako deti, taṃ dassento “saṅghato bhante”tiādimāha. Ekavaḷaṇṇanti ekadvārena vaḷaṇṇitabbaṃ. Ticīvaraparivāranti ettha “udakamattalābhī viya aññopi uddesabhaddaṃ alabhitvā vatthādimanekappakāraṃ labhati ce, tasseva ta”nti likhitam. “Uddesapatte dethā”ti vatvā gahetvā āgatabhāvena saṅghassa pariccattaṃ na hotiyeva tasseva hatthe gatattā, tasmā tehi vuttakkamena sabbehi bhājetvā bhuñjitabba”nti vuttam. Paṭipāṭipattaṃ vā ṭṭhitikāya ṭṭhitapattaṃ vā. “Kūṭaṭṭhitikā nāma aggaḥetabbānampi gāhitattā”ti likhitam, “paṇṭabhaddaṭṭhitikañca ajānitvā missetvā gāhitepi evameva paṭipajjitabba”nti ca likhitam. Tañce theyyāya haranti pattahārakā, āṇāpakassa gīvā hoti. Atikkantampi ṭṭhitikaṃ ṭṭhapetvāti ettha “taṃdivasameva ce bhikkhā labbhati, aparadivasato paṭṭhāya na labbhati kirā”ti likhitam. Pacchā “sabbo saṅgho paribhuñjatū”ti avuttepi bhājetvā paribhuñjitabbaṃ. “Ettake bhikkhū saṅghato uddisivā dethā”ti avatvā ‘ettakānaṃ bhikkhūnaṃ bhaddaṃ gaṇhathā”ti dinnaṃ saṅghikanimantanaṃ nāmā”ti likhitam.

Nimantanabhaddakathāvaṇṇanā

Paṭipāṭiyāti yathāḷaddhapāṭipāṭiyā. Vicchinditvāti bhaddaṃ gaṇhathāti padaṃ avatvā. Ālopasaṅkhepenāti ayaṃ nayo nimantanāyameva, uddesabhaddaṃ pana ekassa pahonakappamaṇe eva ṭṭhitikā tiṭṭhati. “Ekavāranti yāva tasmim āvāse vasanti bhikkhū, sabbeva labhantī”ti likhitam.

Salākabhaddakathāvaṇṇanā

Na hi bahisīmāya saṅghalābhoti ettha “uddesabhaddādisu bahisīmāya ṭṭhitassapi ce upāsakā denti, gahetuṃ labhanti, attanopi pāpetvā gahaṇaṃ anuññātaṃ, tathā idha na vaṭṭati”ti vuttam. Na pāpuṇantīti uddisivāpi. Vāragāmanti dūrattā vārena niggahena gantabbagāme. Phātikammamevāti atirekalābhā ca bhavanti. Sammukhībhūṭassāti yebhuyyena ce bhikkhū bahisīmaṃ gatā, sammukhībhūṭassa

pāpetabbam. Sabhāgattā hi ekena laddham sabbesam pahoti, tasmimpi asati attano pāpetvā dātabbam. “Laddhā vā aladdhā vā”ti vacanasiliṭṭhavasena vuttam. Vihāre apāpitaṃ pana...pe... na vaṭṭatīti salākabhaddham vihāre uddisiyati. Tena pana dinnasalākena. Tassāti gahetvā gatassa. Salākā gahetabbāti yuttam viya. Sabbapotthakesu “gāhetabbā”ti pāṭho, tasmā tenāti salākaggāhāpakenāti attho. “Corikāya gahitattā na pāpuṇātī”ti vacanato “kuṭṭisodhanam vaṭṭatī”ti ca dīpavāsino vadanti kira. Ekam mahātherassāti mahāthero vihārato yebhuyyena na gacchati, itare kadāci gacchati, tasmā sabhāgā ce, attano pāpetvā puna itaresam diyyati. Vihāre therassa pattasalākabhaddhanti mahāthero ekakova vihāre ohīno, “avassam sabbasalākā attano pāpetvā ṭhito”ti paṭissayam gantvā āgantukabhikkhūnampi adassanato kukkuccam akatvā bhuñjanti.

Pakkhikabhaddhakathāvaṇṇanā

Uposathadivase āpattidesanam sandhāya “parisuddhasīlāna”nti āha. Lekham katvā nibaddhāpitaṃ. “Āgantukabhaddhampi gamikabhaddhampi”ti āgantukova hutvā gacchantam sandhāya vuttam. Anāthagilānupaṭṭhākopi tena dinnam bhuñjati ce, tassapi pāpetabbameva. Guḷapiṇḍam tālapakkamattam.

Senāsanakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Saṅghabhedakakkhandhakavaṇṇanā

Chasakyapabbajjākathāvaṇṇanā

330. “Anupiyam nāmā”ti ekavacanena dissati, sattamiyam pana “anupiyāya”nti. “Kāḷudāyippabhutayo dasa dūtā”ti pāṭho. “Na heṭṭhāpāsādā na heṭṭhāpāsādam vā”ti likhitaṃ.

332. Pubbe pubbakāle. “Rañño sato”ti ca “raññovasato”ti ca pāṭho.

333. Na lābhataṇhā idha kāmataṇhā, jhānassa nesā parihāni hetu. Buddhattasīlam pana patthayanto jhānāpi natṭhoti. Nanu pattabhāvanā. Manomayanti jhānamanomaṃ.

334. Satthāroti gaṇasatthāro.

339. Potthanikanti churikaṃ.

340. Manusseti purise.

341. Ekarattādhikārena rakkham paccāsīnantā īdisāti dassanattham “pañcime”tiādi vuttam. “Pubbe rakkhaseta”nti vuttattā mayham pana rakkhaṇe kiccaṃ natthīti dassanattham vuttam. Parūpakkamena tathāgataṃ jīvitā voropeyyāti idaṃ āṇattiyā āgatattā evaṃ vuttam.

342. Mā āsadoti mā vadhakacittena upagaccha. Itoti imamhā jīvitamhā. “Yatoti yasmā, yatoti vā gatassā”ti likhitaṃ. “Paṭikuṭṭitoti apasakkitvā saṅkucito hutvā vā paṭisakkatī”ti likhitaṃ.

343. Tikabhajananti tīhi bhuñjitabbabhajanam. “Tikabhajanīya”ntipi pāṭho. Parikappato hi tiṇṇam bhuñjitum anujānāmi, tato uddham gaṇabhajanameva hoti, tassāpi idameva vuttam. Idha apubbam natthi. “Akataviññattiladdham tiṇṇam bhuñjantānam kiñcāpi tam gaṇabhajanam nāma na hoti, viññattivasena pana na

vaṭṭatī”ti likhitaṃ. Tayo atthavase paṭiccāti etthāpi “mā pāpicchāpakkaṃ nissāya saṅghaṃ bhindeyyu”nti pesalānaṃ bhikkhūnaṃ phāsuvihārāyāti yojetabbaṃ. Kulānuddayatāya cāti kulānaṃ pasādarakkhaṇatthaṃ. Vajjanti vajjameva. “Vajjamimaṃ phuseyyā”ti likhitaṃ. “Vajjanīyaṃ puggalaṃ phuseyyā”ti vuttaṃ. “Imassa mano na phuseyyā”ti vattabbampi siyā. Cakkabhedanti sāsanaḥhedam. Āyukappanti ettha kiñcāpi avīcimhi āyuparimāṇaṃ natthi, yena pana kammena yattakaṃ anubhavitabbaṃ, tassa āyukappanti veditabbaṃ.

345. “Aññataraṃ āsanaṃ gahetvā nisīdī”ti vacanato visabhāgaṭṭhānaṃ gatassa pesalassapi bhikkhuno tesam āsane nisīdituṃ vaṭṭatīti siddhaṃ. Āgilāyatīti rujjati. Ādesanāpāṭihāriyānusāsaniyāti tassa tassa cittācāraṃ ādissa ādissa desanā, ādesanāpāṭihāriyānusāsani. Iddhi eva pāṭihāriyaṃ iddhipāṭihāriyaṃ, iddhipāṭihāriyasamyuttāya anusāsaniyā ovadatīti attho. Nanu taṃ āvusoti ettha taṃ vacanaṃ nanu mayā vuttosīti attho.

346-349. Suvikkhālitanti sudhotam. Saṃkhādītvaṃ suṭṭhu khādītva. “Mahiṃ vikubbatoti mahāvisālo”ti likhitaṃ. Tassa bhisam ghasamānassa. Tattha nadīsu jaggatoti pālentassa. “Kiṃ? Hatthiyūthaṃ gantu”nti vadanti. “Asaṃpāto”ti pāṭho, apatto hutvāti attho”ti likhitaṃ. “Apāyabahuttā puna dassito”ti vuttaṃ. “Evaṃsateti evaṃ assa te āsavā”ti likhitaṃ.

350. “Vosānaṃ pariniṭṭhānaṃ vā”ti ca likhitaṃ. Jātūti daḷhatthe nipāto. Mā udapajjathāti mā uppajjeyya. “So pamādamanuyuñjanto”ti pāṭho. Anādaraṃ kusalesu. Udadhi mahāti kittako mahā? Bhesmā yāva bhayānako, tāva mahāti vuttaṃ hoti.

351. Na kho, upāli, bhikkhunī saṅghaṃ bhindatīti ettha bhikkhu saṅghaṃ na bhindati, bhikkhunī saṅghaṃ bhindatīti keci, netam gahetabbaṃ. Kevalam “saṅgho”ti vutte bhikkhusaṅghova adhippeto. “Saṅghassa deti, ubhatosaṅghassa deti cā”ti mātikāvacanampi sādheti. Tasmim adhammaditṭhibhede dhammaditṭhi siyā. “Sīlasatibhede supi samāno dhammaṃ kātunti saṅghabhede vematikopi tādiso vā”ti likhitaṃ. Vinidhāyāti attano vañcanādhippāyataṃ chādetvā.

Saṅghabhedakakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Vattakkhandhakavaṇṇanā

Āgantukavattakathāvaṇṇanā

357. Ekasmim gāme aññavihārato āgatopi āgantukova. Tattha keci evam vadanti “āvāsiko katthaci gantvā sace āgato, ‘tenāpi āgantukabhattaṃ bhuñjitabba’nti vuttattā dūrāgamaṃ vuttaṃ hoti, na gāme, tasmā na yutta”nti. Te vattabbā “āgantukabhattaṃ nāma gahaṭṭhehi ṭhapitaṃ. Yasmiṃ nibaddhaṃ, tato aññagāmatoti āpannaṃ. Tathā vihārādhikārattā aññavihārato āgatopi āgantuko vā”ti ācariyānaṃ sanniṭṭhānaṃ. Pānīyaṃ pucchitabbaṃ, paribhojanīyaṃ pucchitabbanti uddharitvā ghaṭasarāvādigataṃ sandhāya paṭhamaṃ, dutiyaṃ kūpatalākādigatanti ācariyo. Dutiyavāre attano vasanaṭṭhānattā visuṃ pucchitabbameva, tasmā vuttaṃ etaṃ “paricchinnabhikkho vā gāmo”ti. Bahūsu potthakesu duvidhāpi yujjati.

Anumodanavattakathāvaṇṇanā

362-364. Pañcame anumodanattāya nisinne. “Manussānaṃ parivisaṇaṭṭhānanti yattha manussā saputtadārā āvasitvā denti”ti likhitaṃ. Imasmiṃ khandhake āgantukāvāsikagamikānumodanabhattachagapiṇḍacārikāraññakasenāsanajantāgharava ccakuṭiupajjhācariyasaddhivihārikantevāsikavattāni cuddasa mahāvattāni nāma. Aggahitaggahaṇena gaṇiyamānāni asīti khandhakavattāni nāma honti.

Vattakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Pātimokkhaṭṭhapanakkhandhakavaṇṇanā

Pātimokkhuḍḍesayācanakathāvaṇṇanā

383-384. “Nandimukhī”ti likhitaṃ. Āyatakenevāti ādimhi eva. Yanti yasmā. Savantiyo mahānadiyo. “Mahantabhūtāna”nti pāṭho. Pattāti patvā. “Samūlikāya ṭhapeti akatāyā”ti ṭhapanakassa saññāmūlavasena vuttaṃ. Taṃ vatthum avinicchinitvāva parisā vuṭṭhāti.

Attādānaaṅgakathāvaṇṇanā

398-399. “Attādānanti sayam parehi codito attānaṃ sodhetum anādiyitvā paresaṃ vipaṭipattiṃ disvā sāsanaṃ sodhetum attanā āditabba”nti likhitaṃ. Vassārattoti vassakālo. Sappaṭimāsoti ākaḍḍhanayuttoti adhippāyo.

401. Upadahātabboti uppādetabbo, vipaṭisāramukhena dhāretabboti adhippāyo.

Pātimokkhaṭṭhapanakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Bhikkhunikkhandhakavaṇṇanā

Mahāpajāpatigotamīvattukathāvaṇṇanā

402-403. Sūnehīti sutehi. “Setaṭṭikā nāma rogajātī”ti pāḷi. “Setaṭṭhikā”ti aṭṭhakathā. “Paṭisambhidāpattakhīṇāsavaggahaṇena jhānāni pi gahitāneva honti. Na hi nijjhānikānaṃ sabbappakārā sampatti ijjhatī”ti likhitaṃ.

Bhikkhunīupasampadānujānanakathāvaṇṇanā

404. Yadaggena yaṃ divasaṃ ādim katvā. Tadevāti tasmim eva divase. “Anuñattiyā”ti pāṭho. “Anupaññattiyā”ti na sundaraṃ.

405. “Paṭiggaṇhāmi yāvajīvaṃ anatikkamanīyo”ti vatvā idāni kiṃ kāraṇā varaṃ yācatīti ce? Parūpavādavivajjanatthaṃ. Dubbuddhino hi keci vadeyyuṃ “mahāpajāpatiyā paṭhamam sampaṭicchitattā ubhatosaṅghassa yathāvuḍḍhaabhivādanaṃ na jātaṃ. Gotamī ce varaṃ yāceyya, bhagavā anujāneyyā”ti.

408. Vimānetvāti aparajjhivā.

410-413. Kammappattāyopīti kammārahāpi. Āpattigāminiyopīti āpattiṃ āpannāyopi. Dve tisso bhikkhuniyoti dvīhi tīhi bhikkhunīhi. “Manosilikāyā”ti pāṭho.

420. “Tena ca bhikkhu nimantetabbo”ti sāmīcivasena vuttaṃ.

422-423. “Anujānāmi...pe... tāvakālika”nti puggalikaṃ sandhāya vuttaṃ, na saṅghikanti ācariyo. “Anujānāmi, bhikkhave, utuniyā kaṭisuttaka”nti vacanato bhikkhussa vinibandham kaṭisuttakam na vaṭṭati. Paggharantī visaviṇā. Vepurisikā

massudāthī.

425. Tayo nissayeti rukkkhamūlañhi sā na labhati.

426. Bhattagge sace dāyakā bhikkhunisaṅghassa bhuttavato catupaccaye dātukāmā honti, yathāvuḍḍhameva.

427. Vikāleti yāva vikāle honti, tāva pavāresunti attho. Ajjattanāti ajjatanā.

428. Anuvādanti issariyaṭṭhānaṃ. Idaṃ sabbaṃ “ajjatagge ovaṭo bhikkhunīnaṃ bhikkhūsu vacanapatho”ti paññattassa garudhammassa vītikkamaāpattipaññāpanatthaṃ vuttanti veditabbaṃ, aññathā yesaṃ garudhammānaṃ paṭiggahaṇena bhikkhunīnaṃ upasampadā anuññātā, tesāṃ vītikkame anupasampannāva siyāti āsaṅkā bhaveyya.

429. Itthiyuttenāti itthīhi gāvīdāhi dhuraṭṭhāne yuttena. Purisantarenāti purisena antarikena. “Purisadutiyenā”ti likhitaṃ, purisasārathināti adhippāyo. “Bāḷhataṃ aphāsū”ti vacanato gilānāya vaṭṭaticceva siddhaṃ, bhagavantaṃ āpucchitvā anuññātattāne upasampajjissāmīti adhippāyo.

430. Sā kenacideva antarāyenāti sabbantarāyasaṅghanavacanaṃ, tasmā taṃ na antarāyaṃ kittetvā, vuttantarāyena “rājantarāyenā”ti sādhetabbanti ācariyo.

431-432. “Navakammanti katvā ‘ettakāni vassāni vasatū’ti apaloketvā saṅghikabhūmidāna”nti likhitaṃ. “Sāgāra”nti vuttattā agārapaṭisaṃyuttarahonisajjasikkhādivajjitāti keci, yuttametam. Kasmā? “Sahāgāraseyyamattaṃ ṭhapetvā”ti aṭṭhakathāyaṃ vuttattā. “Anujānāmi, bhikkhave, posetu”nti vacanato posanayuttakammaṃ sabbaṃ vaṭṭati mātuyā, na aññesaṃ. Vasitum ce na sakkoti dutiyaṃ vinā, sammannitvāva dātabbā tāya iti no mati. Kittakaṃ kālaṃ? Vasitvā ce dutiyā gantumicchatī, aññaṃ sammannitum yuttāva. Sā vijātā labheti ācariyo.

434. “Idaṃ odissa anuññātaṃ vaṭṭatīti ekato vā ubhato vā avassave satipi vaṭṭatī”ti likhitaṃ. “Kesacchedādikaṃ kammaṃ anujānāmi sādītum”icceva vuttattā vuttaṃ “tadaññe sādītū”nti. “Kesacchedādikaṃ kammaṃ anujānāmi, bhikkhave”ti avatvā ettakaṃ yasmā “sādītū”nti bhāsitaṃ, tasmā sā vicikicchāya ubhatopi avassave api pārājikakhettena sā pārājikaṃ phusati. Iti aṭṭhakathāsvetaṃ sabbāsupi vinicchitaṃ. Odissakābhilāpo hi aññathā nibbisesato taṃ pamāṇaṃ. Yadi tathā bhikkhusa kappati vicikicchā.

Kālamodissa naṃ padaṃ, na sattodissakañhi taṃ;
Atha bhikkhuniyā eva, kālamodissa bhāsitaṃ.

Evam pārājikāpatti, sithilāva katā siyā;
Sabbaso pihitaṃ dvāraṃ, sabbapārājikasminti.

Niratthakabhāvato, ubbhajāṇumaṇḍale;
Tasmā na sādiyantīti, nidānavacanakkamaṃ.

Nissāya satthunā vuttaṃ, sādītunti na aññathā;
Attano paṇhisamphassaṃ, sādītum yena vāritaṃ.

Api pārājikakkhetto, kathaṃ dvāraṃ dadeyya so;

Tathāpi buddhaputtānaṃ, buddhabhāsitaabhāsitaṃ.

Vacanañca samānento, no cettha yuttikathā dhīrā;
Kesacchedādikammassa, avassaṃ karaṇīyato.

Cittassa cātilolattā, gaṇassa ca aṅgasampadā -
Bhāvā bhikkhunīnaṃ mahesinā, rakkhituñca asaṅkattā;
Nanu modissakaṃ katanti.

Bhikkhunikkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

11. Pañcasatikakkhandhakavaṇṇanā

Saṅgītinidānakathāvaṇṇanā

437. Chinnapātanti bhāvanapuṃsakaṃ, tenākārena patantīti attho. Upaddutā ca mayaṃ homāti atītatthe vattamānavacanaṃ, ahumhāti attho. Atha vā tasmiṃ sati homa. “Pañca bhikkhusatānī”ti gaṇanavasena vatvā “vassaṃ vasantā”ti puggalaniddeso kato.

Khuddānukhuddakakathāvaṇṇanā

443. “Vassikasāṭikaṃ akkamitvā”ti vacanato bhagavato catutthacīvarampi atthīti siddhaṃ. Tenevāha cīvarakkhandhake “catutthaṃ cīvaraṃ pārupī”ti.

444. “Apica yatheva mayā”tiādi saṅgītiyā aggahaṇādhippāyavasena vuttaṃ, kintu susaṅgītā āvuso therehi dhammo ca vinayo ca. Apicāhaṃ nāma tathevāhaṃ dhāressāmīti yatheva mayā bhagavato sammukhā suttaṃ sammukhā paṭiggahitaṃ, tatheva therehi bhagavatā sayameva etadaggaṃ āropitehi, tasmā susaṅgahitā saṅgīti vuttaṃ hoti.

Brahmaṇḍakathāvaṇṇanā

445. “Tvamyeva āṇāpehī”ti ettakameva vuttaṃ, therā pana brahmaṇḍaṃ katvā vuttaṃyeva “channassā”tiādimāhaṃsūti veditabbaṃ. Ettha ca ānandatthero viya aññopi saṅghena āṇatto bhikkhu brahmaṇḍakatena bhikkhunā ālapituṃ labhati, na añño. Ujjavanikāyāti paṭisotagāminiyā. Āgamā nu kho idha āgamā nu khvidha. Āgamā kho idha, te orodhā idha āgamā kho. “Bhisicchavīti bhisitthavikā”ti likhitaṃ. Sabbevimehi sabbameva. Kulavaṃ gamentīti niratthakavināsaṃ gamenti. Kucchito lavo kulavo, anayavināso vuttaṃ hoti. Imāya kho pana “dhammavinayasaṅgītiyā”ti vattabbe visesena vinayassa sāsanaṃūlabhāvadassanattaṃ, tasmiṃ ṭhite sakalasāsanaṭṭhisiddhidīpanatthañca “idaṃ vo kappati, idaṃ vo na kappatī”ti vatthusmiṃ āraddhattā, imissā ca pariyattiyā vinayapiṭakattā “vinayasaṅgītiyā”ti idha vuttaṃ.

Pañcasatikakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

12. Sattasatikakkhandhakavaṇṇanā

Dasavatthukathāvaṇṇanā

446. Nikkhittamaṇisuvaṇṇāti sikkhāpadeneva paṭikkhittamaṇisuvaṇṇā. Tattha maṇiggahaṇena sabbhaṃ dukkaṭavatthu, suvaṇṇaggahaṇena sabbhaṃ pācittiyavatthu gahitaṃ hoti. Bhikkhaggena bhikkhugaṇanāyāti vuttaṃ hoti.

447. Mahikāti himaṃ. Posāti sattā. Sarajāti sakilesarajā. Magāti magasadisā. Tasmim̐ tasmim̐ visaye, bhava vā netīti netti, taṇhāyetam̐ adhivacanam̐, tāya saha vattantīti sanettikā.

450-452. Ahogaṅgoti pabbatassa nāmaṃ. Anumānessāmāti paññāpessāma. Āsutāti sajjitā, “asuttā”ti vā pāṭho, anāvilā apakkā taruṇā.

453. Ujjaviṃsu paṭisotena gacchiṃsu.

455. Appeva nāmāti sādhu nāma. Mūlā dāyakā pesalakā. “Kullakavīhārenāti khuddakavīhārenā”ti likhitam̐. Rūpāvatārattā kullakavīhāro nāma. Kathaṃ panetaṃ paññāyati, yena sannidhikataṃ yāvajīvikam̐ yāvakālikena tadahupaṭiggahitena sambhinnarasam̐ tadahupaṭiggahitasāṅkhayaṃ āgantvā sannidhikatāmisasāṅkhyameva gacchatīti? Vuccate - “yāvakālikena, bhikkhave, yāvajīvikam̐ tadahupaṭiggahita”nti vacanato purepaṭiggahitam̐ yāvajīvikam̐ tadahupaṭiggahitenāmisena ce sambhinnaṃ, purepaṭiggahitasāṅkhyameva gacchatīti siddham̐. Aññathā “sattāhakālikena, bhikkhave, yāvajīvikam̐ paṭiggahitam̐ sattāham̐ kappatī”ti vuttaṭṭhāne viya idhāpi “yāvakālikena, bhikkhave, yāvajīvikam̐ paṭiggahitam̐ kāle kappatī”ti vadeyya, tañcāvuttaṃ. Tasmā purepaṭiggahitam̐ taṃ āmisasambhinnaṃ āmisagatikamevāti veditabbaṃ. Gaṇṭhipade pana “sannidhikāraṃ khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā”ti vuttaṃ. Byañjanamattaṃ na gahetabbaṃ.

457. Idhāti imasmim̐ pāṭhe. “Kāle kappati, vikāle na kappatī”ti vuttavacanamattena ‘vikāle kappatī’ti vikālabhojanapācittiyaṃ āvahaṃ hotīti attho, ‘na kappatī’ti sannidhibhojanapācittiyaṃ āvahaṃ hotīti attho, yadi sambhinnarasam̐ ajjapaṭiggahitampi yāvajīvikanti attho”ti likhitam̐. Suttavibhaṅgeti mātikāsāṅkhāte sutte ca tassa padabhājanīyasāṅkhāte vibhaṅge cāti attho. Idaṃ āgatameva. Kataranti? “Atikkāmayato chedanaka”nti idaṃ.

Tividatthipamāṇaṃce, adasaṃ taṃ nisīdanam̐;
Nisīdanam̐ kathaṃ hoti, sadasaṃ tañhi lakkhaṇam̐.

Tividatthipamāṇam̐ taṃ, dasā tattha vidatthi ce;
Taṃnisīdananāmattā, tasmim̐ chedanakaṃ siyā.

Anisīdananāmamhi, kathaṃ chedanakaṃ bhava;
Iti ce neva vattabbaṃ, nisīdanavidatthito.

Kappate sadasāmattaṃ, nisīdanamiti kāraṇam̐;
Kathaṃ yujjati no cetam̐, nisīdanassa nāmakaṃ.

Nisīdananti vuttattā, pamāṇasamatikkamā;
Tassānumatīhetuttā, tattha chedanakaṃ bhava.

Jātarūpakappe -

Jātarūpaṃ paṭikkhittam̐, puggalasseva pāliyaṃ;
Na saṅghassāti saṅghassa, tañce kappati sabbaso.

Vikālabhojanañcāpi, puggalasseva vāritaṃ;
Na saṅghassāti saṅghassa, kappatīti kathaṃ samaṃ.

Sattasatikakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

Cūḷavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa

ABOUT THIS TRANSLATION

This translation is part of the PaliVerse Project - the first complete, unified English translation of the Pāli Canon together with its Commentaries (Aṭṭhakathā) and Subcommentaries (Tīkā), accompanied by interactive study tools. PaliVerse is an ongoing project. The AI translations are continuously improved through experts' revisions and feedback. This text is the latest translation as of the date of download.

PDF Creation Date: 14 September 2026

HOW TO CITE

PaliVerse (2026). Subcommentaries. 2. The Canon of Discipline - Subcommentaries. 08. Subcommentary of the Vajirabuddhi. Cūḷavaggavaṇṇanā Retrieved from paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · All Rights Reserved
Centre for Study and Practice of Theravāda Buddhism
Civic Non-Profit Company registered in Greece
This PDF may be freely distributed for study and practice.

PaliVerse.org